

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA ELEMENTAR MATEMATIKA MASHG'ULOTLARINI O'RNINI VA FOYDALI TARAFLARI.

Ilesova Lazzat Asan qiz

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

2-kurs talabasi

Ilesovalazzat102@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7869919>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-april 2023 yil

Ma'qullandi: 24-april 2023 yil

Nashr qilindi: 27-april 2023 yil

KEY WORDS

*maktabgacha ta'lim tashkiloti,
tarbiyalanuvchi, elementar
matematika, diqqatni jamlash.*

ABSTRACT

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga elementar matematikani o'rgatish, yangicha metodlar orqali bolalarga bilim berish va ularni mashg'ulotlarga qiziqtirish. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi bolajonlarni maktab ta'limiga har tomonlama tayyorlash. Ularni qiziqishlarini, bilim olishga bo'lgan ehtiyojlarini yanada takomillashtirish. Hozirgi kunda yangicha metodlar va usullardan foydalangan holda mashg'ulot jarayonlarini tashkil etish haqida so'z borgan

Bolalar bog'chalari va tayyorgarlik sinflari bu qiziqishni hisobga oladi va bilimlarni kengaytirishga harakat qiladibu hududdagi bolalar. Biroq, bu tushunchalarning mazmuni bilan tanishish va elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish har doim ham tizimli emas va ko'pincha eng yaxshisini tilashni xohlaydi. Maktabgacha ta'lim kontsepsiyasi, maktabgacha ta'lim mazmunini yangilash bo'yicha ko'rsatmalar va talablar kichik maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv rivojlanishi uchun bir qator jiddiy talablarni belgilaydi, ularning bir qismi matematik rivojlanishdir. Shu munosabat bilan bizni muammo qiziqtiradi: qanday ta'minlash kerakBolalarning matematik rivojlanishi 3-4yillar zamonaviy talablarga javob beradi.

Bir necha bor o'tkazilgan psixologik va pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, bolada idrok etilgan ob'ektlarning xususiyatlarini tahlil qilish va sintez qilish, kuzatilgan hodisalarni taqqoslash va umumlashtirish, eng oddiy aloqalarni va ularning o'zaro bog'liqligini tushunishning juda murakkab shakllarini shakllantirish mumkin. 3]. Maktabgacha yoshdagi bolaning bilim manbai hissiy va intellektual tajribadir. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, bunday tajriba katta hajmli bo'lishi mumkin, ammo tartibli emas, uyushmagan. O'qituvchi uni to'g'ri yo'nalishga yo'naltirishga chaqiriladi, u nafaqat bolaga nimani o'rgatish kerakligini, balki o'rganishni rivojlantirish uchun qanday o'rgatish kerakligini ham biladi. Shu sababli, hozirgi davr talablari pedagogdan bolalar bilan ishlashning mazmuni va shakllarini, ijodiy harakatlarni, har bir bolaning rivojlanish darajasini hisobga olgan holda, unga yangi yondashuvlarni izlashni talab qiladi. asab tizimining xususiyatlari va bilimlarni o'zlashtirish qobiliyati, pedagogika va psixologiya sohasidagi ilmiy yutuqlardan faol foydalanish [10, p. 3].

Ishning maqsadi: xususiyatlarni aniqlash va tavsiflash 3-4 yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish yillar zamon talablari asosida.

Ob'ekt -maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish jarayoni.
Mavzu -shakllantirish shartlariboshlang'ich maktabgacha yoshdagi bolalarning boshlang'ich matematik tasvirlari.

Gipoteza:bo'yicha tashkil etilgan ishlar3-4 yoshdagi bolalarning matematik rivojlanishiyillarni zamonaviy talablarga muvofiq o'tkazish bolalarning matematik rivojlanish darajasini oshirishga yordam beradi.O'zbekistonning istiqboli ko'p jihatdan yosh avlodga, uning saviyasi, fidoiyligiga, yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash ishiga bo'lgan munosabatiga bog'liq. Eng zamonaviy sharoitlarga ega bo'lgan ta'lim tashkilotlarida bolalarga puxta bilimlar berish va ularning bilishga jarayonlarini rivojlantirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish talab etilmoqda. Bilishga qiziqish – haqiqiy pedagogik ilm zarurligini isbotlaydi [2.:45]. Ushbu muammoning nazariy ishlanmalari va uning amaliyoti ta'limni amalga oshirishdir. Elementar matematik tushunchalarni rivojlantirish muammolari Bolalarga matematikadan ta'lim berish va maktabgacha ta'limdagi o'quv- tarbiya jarayonini takomillashtirishning maqsadlaridan biri - bu bolalarda matematik tushunchalarni rivojlantirishdir Bolalar matematik tushunchalarini rivojlantirish uchun pedagogika, falsafa, mantiq, psixologiya va boshqa bir qator fundamental fanlarda o'rganiladigan xususiyatlar va konuniyatlarni bilish kerak. Bolalardagi matematik bilim xayotdan ajralmagan xolda dunyoni chuqurroq, o'rganishga imkon yaratadi. Bunda bolalarda matematik tushunchalardan oldin mavjud bo'lgan g'oya katta ahamiyatga egadir. Har bir yangilikdan oldin g'oya paydo bo'ladi, keyin shu yangilik ham kelib chiqqan natijalarni isbotlash uchun umumiy uslubni anglashga1 mustaqil fikrlashni talab qiladi. Matematik tushunchalarni rivojlantirish darajasi turli insonlarda turlicha bo'ladi. Uning shakllanishi doimiy mashq qilishni talab qiladi. Bu mashqlar oila va maktabgacha ta'limdan boshlanadi. Har bir mustaqil yechilgan masala, to'zilgan masala va masalani yechish jarayonida uchragan qiyinchiliklarni mustaqil yengishida matonat shakllanadi, ijodiy qobiliyatlar rivojlanadi.Ruxshunoslarning fikriga qaraganda, matematik tushunchalarni shakllantirish muammosi murakkab va serqirralidir. O'zining mohiyati bo'yicha har bir fikr ijodiy, past yoki yuqori darajaning maxsulidir. Bilish jarayonini uyg'otish motivi turli xil bo'lishi mumkin. Ammo, bilim olishga bo'lgan hamma motivlar ichida eng haqiqatga yaqini bu – bolalarning biror voqealikka, narsaga bo'lgan qiziqishidir. Bolalarda biror narsaga bo'lgan qiziqish boshqalarga nisbatan ancha erta uyg'onadi. Bilish bu – katta kuch, g'ayrat, iroda, qunt talab qiluvchi mehnatdir. Shuning uchun bolalarda asta-sekinlik bilan, ularni qiziqishini hisobga olib, so'ndirmasdan, ularda irodani, qiyinchilik va to'siqlarni yengib o'tish uchun zarur bo'lgan ilm-zakovatni, o'zlarining burchlariga-vazifalariga bo'lgan javobgarlikni, vataniga bo'lgan sadoqatni o'zlashtirib olishni shakllantirish talab qilinadi. Elementar matematik tushunchalarni rivojlantirish muammolariBolalarga matematikadan ta'lim berish va maktabgacha ta'limdagi o'quv- tarbiya jarayonini takomillashtirishning maqsadlaridan biri - bu bolalarda matematik tushunchalarni rivojlantirishdir.Bolalar matematik tushunchalarini rivojlantirish uchun pedagogika, falsafa, mantiq, psixologiya va boshqa bir qator fundamental fanlarda o'rganiladigan xususiyatlar va konuniyatlarni bilish kerak. Bolalardagi matematik bilim xayotdan ajralmagan xolda dunyoni chuqurroq, o'rganishga imkon yaratadi. Bunda bolalarda matematik tushunchalardan oldin mavjud bo'lgan g'oya katta ahamiyatga egadir. Har bir yangilikdan oldin g'oya paydo bo'ladi, keyin shu

yangilik ham kelib chiqqan natijalarni isbotlash uchun umumiy uslubni anglashga va shu natijani umumiy ifodalashga harakat qiladi. Matematik masalalarni yechish jarayoni o'zining mohiyati bo'yicha mustaqil fikrlashni talab qiladi. Matematik tushunchalarni rivojlantirish darajasi turli insonlarda turlicha bo'ladi. Uning shakllanishi doimiy mashq qilishni talab qiladi. Bu mashqlar oila va maktabgacha ta'limdan boshlanadi. Har bir mustaqil yechilgan masala, to'zilgan masala va masalani yechish jarayonida uchragan qiyinchiliklarni mustaqil yengishida matonat shakllanadi, ijodiy qobiliyatlar rivojlanadi. Ruxshunoslarning fikriga qaraganda, matematik tushunchalarni shakllantirish muammosi murakkab va serqirralidir. O'zining mohiyati bo'yicha har bir fikr ijodiy, past yoki yuqori darajaning maxsulidir. Har bir fikr - izlanish va yangilikni yaratish hamda uni ommalashtirishga qaratilgan mustaqil harakatdan iborat. Adabiyotlar taxlillari shuni ko'rsatadiki, matematik tushunchalarni rivojlantirish maxsulining yuqori darajadagi yangiligi, unga erishish jarayonining o'ziga xosligi va aqliy rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatish bilan ifodalanadi. Ayrim mualliflar bolaning turli fikrlashlari ularning oldida to'rgan yangi muammolarni mustaqil yechishga, chuqur bilimlarni tez egallashga, qulay imkoniyatga yengil o'tishga undaydi, deb xisoblaydilar. S.L.Rubinshteynning birinchilardan bo'lib umumiy aqliy rivojlanish borasida qilgan izlanishlari maqsadga muvofiqdir. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning matematik tasavvurlar dunyosiga kirishi ilk va maktabgacha yoshida boshlanadi. Ular predmetlarni nomlashadi, shakli, rangini aniqlaydi, o'lchamlari bo'yicha solishtiradi, miqdoriy va fazoviy nisbatini o'rnatadi, geometrik figuralar va ularning o'lchamlari bilan tanishadi, modellashtirish faoliyatini o'zlashtiradi.

XULOSA:

Boshlang'ich matematik tasavvurlarni shakllantirishning nazariy asoslarining asosiy maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalar bilan sinfda o'tkaziladigan barcha narsalarning matematik tavsifi va ma'nosini tushuntirish, bolalarda tegishli tasavvurlarni shakllantiradigan tushunchalarni tushuntirishdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish jarayonida o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirish vazifalari bir-biri bilan chambarchas bog'liqlikda va o'zaro bog'liqlikda hal qilinadi.

1. Maktabgacha yoshdagi bolalarda elementar matematik tasvirlar tizimini shakllantirish. Mazmun tomondan, birlamchi eng sodda tasvirlarni shakllantirish nuqtai nazaridan eng muhimlari "to'plam", "munosabat", "son", "qiymat" kabi fundamental matematik tushunchalardir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda elementar matematik tushunchalarni shakllantirish turli yo'llar bilan amalga oshirilishi mumkin. Bolalarning tajribasi va bilimlari kichik bo'lganligi sababli, o'rganish asosan shunday bo'ladi: birinchi navbatda, kattalar yordamida aniq bilimlar to'planadi, so'ngra ular eng oddiy qoidalar va naqshlarga umumlashtiriladi.

2. Maktabda matematikani o'zlashtirish va umumiy aqliy rivojlanish uchun zarur bo'lgan matematik fikrlash va individual mantiqiy tuzilmalar uchun zarur shart-sharoitlarni shakllantirish. Boshlang'ich matematik tushunchalarni o'zlashtirish bolaning umumiy kognitiv faoliyatini va uning individual tomonlarini, jarayonlarini, operatsiyalarini va harakatlarini yaxshilashga yordam beradi.

3. Sensor jarayonlar va qobiliyatlarni shakllantirish. Yosh bolalarni o'qitishning asosiy yo'nalishi - bu aniq, empirik bilimlardan umumlashtirilgan bilimlarga bosqichma-bosqich

o'tishni amalga oshirishdir.

4. Bolalarning so'z boyligini kengaytirish va izchil nutqni takomillashtirish. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish jarayoni so'z boyligini tizimli ravishda o'zlashtirish va bosqichma-bosqich kengaytirishni, grammatik tuzilmani takomillashtirishni va nutqning uyg'unligini o'z ichiga oladi.

Matematik tasavvurlarni shakllantirishda nutqning rivojlanishi alohida holda emas, balki hissiy va fikrlash jarayonlari bilan birgalikda sodir bo'ladi.

5. O'quv faoliyatining boshlang'ich shakllarini shakllantirish. O'quv faoliyatining boshlang'ich shakllarini shakllantirish uchun matematikadan oldingi tayyorgarlik muhim rol o'ynaydi.

Binobarin, bolalar bog'chasidagi maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish tizimining mazmuni o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ular matematik tushunchalarning o'ziga xos xususiyatlari, maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishdagi tarixiy va pedagogik an'analar, zamonaviy maktabning bolalarning umumiy aqliy va matematik rivojlanish darajasiga qo'yadigan talablari bilan izohlanadi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Kotsepsiyasi. 08.05.2019y. PQ-4312.
2. Qodirova F., Toshpo'latova Sh., Qayumova N., A'zamova M. Maktabgacha pedagogika. Darslik. –T.: 2018
3. В.П.Вахтеров, Э.О.Вахтеров. Мир в рассказах для детей. Хрестоматия.
4. Rahmonqulova Z. Maktabgacha kichik yoshdagi bolalarda ilk matematik tasavvurlarini shakllantirish. Metodik qo'llanma. – T.: 2007

INNOVATIVE
ACADEMY